

6. Mauro Cappelletti, «Alternative Dispute Resolution Processes within the Framework of the World-Wide Access-to-Justice Movement» (1993), 3 The Modern Law Review 56,287 ff.

7. *Tabbane v. Switzerland case* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [Entscheid_Tabbane_v._Switzerland_-_challenge_to_the_resolution_of_a_dispute_by_the_International_Court_of_Arbitration.pdf](#)

8. N. Trocker and A. DE Luca, supra n.13, p. ix.

9. G. De Palo. Quantifying the Cost of Not Using Mediation – A Data Analysis, European Parliament, Directorate-General for Internal Policies, Policy Department Citizen's Rights and Constitutional Affairs / G. De Palo, A. Feasley and F. Orecchini Quantifying. – Brussels, 2010.

Любченко Я. П. Арбітраж як елемент права на доступ до правосуддя

У статті досліджується рух за доступ до правосуддя через досвід США, аналіз європейського законодавства та рішення Європейського суду з прав людини. Також аналізується співвідношення права на доступ до судів і право на доступ до правосуддя.

Ключові слова: арбітраж, альтернативні способи вирішення спорів, правосуддя, Європейський суд з прав людини, доступ до правосуддя.

Любченко Я. П. Арбитраж как элемент права доступа к правосудию

В статье исследуется движение за доступ к правосудию через опыт США, анализ европейского законодательства и решений Европейского суда по правам человека. Также анализируется соотношение права на доступ к судам и право на доступ к правосудию.

Ключевые слова: арбитраж, альтернативные способы разрешения споров, правосудие, Европейский суд по правам человека, доступ к правосудию.

Liubchenko I. Arbitration as element of right of access to justice

This paper explore movement on access to justice through experience of the USA, analysed European legislation and decisions of European court of human rights. Moreover, author analyzed correlation between access to justice and access to court right.

Key words: arbitration, alternative dispute resolution, justice, European court of human rights, access to justice.

УДК 341

*Аліса-Тетяна Іванівна Мігалчан,
аспірантка відділу міжнародного права
та порівняльного правознавства
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАПрН України*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ ТА РУМУНІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Україна розташована у самому центрі Європи, її географічне розташування, високий рівень корупції, безробіття і правовий нігілізм роблять її дуже привабливою для сучасних работорговців. Органи державної влади в усьому світі, і в Україні зокрема, спрямовують свою роботу на подолання цього явища, та досліджуючи цю тему з правового погляду, не варто забувати про соціально-психологічний вплив і наслідки, які несе із собою цей страшний злочин.

Україна першою з пострадянських країн визнала проблему торгівлі людьми як одну з найнебезпечніших для суспільства, результатом чого стало введення у 1998 р. до Кримінального кодексу України ст. 124¹ «Торгівля людьми». Стаття передбачала відповідальність за торгівлю людьми у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років. Особливістю її було те, що вона передбачала відповідальність за торгівлю людьми загалом, а не лише торгівлю жінками, як у багатьох країнах. На той момент це було єдиним прецедентом не тільки на пострадянському просторі, а й у країнах Європи. З прийняттям нового Кримінального кодексу України у 2001 р., ст. 149 «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини» торгівлю людьми визначено тяжким злочином, покарання за який стало суворішим [1].

Проблема торгівлі людьми у вітчизняній науковій спільноті досліджується вже щонайменше десятиріччя. Звісно, тут основну функцію відіграють юристи-практики та науковці, які опікуються дослідженням проблем національного кримінального судочинства та можливих шляхів його покращення. Так, з погляду саме кримінального права та кримінології цю тему досліджували В. Іващенко, В. Козак, Я. Лизогуб, А. Орлеан.

Міжнародно-правовий аспект боротьби із торгівлею людьми досліджується у працях О. Бандурка, М. Буроменського, В. Денисова, Н. Кохана, К. Левченко, Н. Плахотнюк.

Досвід Румунії висвітлено у працях Опри Стелуци-Лілі, Дана Олександра Драгомереску, Ралука Сіміон, Габріель Лівіу Іспас.

Метою вказаної статті є спроба проаналізувати стан державного управління, роботу його механізму у сфері протидії торгівлі людьми в Україні у порівнянні з Румунією та виокремлення особливо цікавих і потенційно можливих елементів, які б могли покращити ситуацію у нашій країні.

Здається, що тема не потребує обґрунтування своєї актуальності. У мережі Інтернет, професійних друкованих виданнях, засобах масової інформації досить часто висвітлюється інформація про новинки у секторі державного регулювання системи протидії злочину торгівлі людьми. Так, Україна декларує, що протидія злочину торгівлі людьми перебуває на постійному контролі уряду. Враховуючи необхідність створення комплексного механізму боротьби із цим злочином державою було розроблено програми протидії торгівлі людьми.

На сьогодні в Україні існує 17 міністерств. Із прийняттям у 2011 р. Закону України «Про протидію торгівлі людьми» Міністерство соціальної політики України (далі – Мінсоцполітики) визначено національним координатором у сфері протидії торгівлі людьми. На сайті Мінсоцполітики можна ознайомитися зі звітами установи, відповідальної за реалізацію державної політики у сфері протидії торгівлі людьми. Не можна не погодитися, що ці поняття дотичні, проте, здається, питання «торгівлі людьми» містить у собі все ж більше кримінально-правових аспектів, аніж соціально-правових. Так, у соціальному звіті за 2014 р. зазначено, що починаючи з другої половини 2012 р. встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми. Крім цього, йдеться про створення і дії обласних (а також районних та міських) координаційних рад із питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, попередження насильства в сім'ї та протидії торгівлі людьми; регіональних програм та планів заходів, які включають заходи з протидії торгівлі людьми, а також щодо реалізації низки проєктів у співпраці з Координатором проєктів ОБСЄ в Україні та Представництвом Міжнародної організації з міграції. Видається, що всі заходи, знову ж таки, мають виключно інформативний характер [2].

Процедуру встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, визначено Постановою Кабінету Міністрів України від 23 травня 2012 р. № 417 [3]. Проаналізувавши його положення, можна дійти висновку, що станом на сьогодні такий порядок нагадує складну бюрократичну схему радянського зразка. Особа, яка є постраждалою від торгівлі людьми, перебуває у досить напруженому емоційному стані, а передбачений порядок насправді відображає принцип доведення того, що особа дійсно є постраждалою, аніж принцип надання швидкої та ефективної допомоги особі.

Ще одним відомством, відповідальним за протидію злочину торгівлі людьми, є Міністерство внутрішніх справ України (далі – МВС України).

У 2005 р. у структурі МВС України було створено Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми. До завдань Департаменту зокрема належить боротьба зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, злочинами у сфері суспільної моралі, незаконному всиновленню (вдочерінню), незаконній трансплантації органів або тканин людини, насильницькому донорству, виготовленню й поширенню продукції порнографічного характеру, зокрема і в інтернеті [1].

Чим же для України цікавий досвід країни-сусіда – Румунії? Румунія, як і Україна, пройшла довгий та складний шлях становлення як демократичної держави, проте, варто зазначити, набагато швидше ніж Україна. З 2007 р. Румунія є державою – членом Європейського Союзу (далі – ЄС). Варто також наголосити на схожості проблем у різних сферах, які постають перед нашою державою та Румунією. Зокрема, рівень життя, заробітної плати, наявності робочих місць, можливість отримання належної медичної допомоги тощо.

Та незважаючи на це, проблема торгівлі людьми, а зокрема торгівлі жінками та дітьми, є досить відомою та болючою для Румунії.

У Звіті Державного департаменту США у 2015 р. Румунію відзначили як країну «Уряд якої не повністю відповідає мінімальним стандартам, але робить значні кроки для того, щоб привести свою практику у відповідність до цих стандартів» [4].

Крім цього, Офіс Спеціального представника та координатора ОБСЄ з питань боротьби з торгівлею людьми у своєму звіті від 14 серпня 2014 р. схвалив дії уряду Румунії за підтримку боротьби з торгівлею людьми на високому політичному рівні. Румунія створила підрозділ поліції, діяльність якого зосереджена на боротьбі з торгівлею людьми по всій країні, що дає змогу досягти високого рівня кримінального переслідування та засудження, встановивши при цьому орієнтир для інших країн регіону. Традиційно вона є країною походження жертв торгівлі людьми, проте сьогодні в країні зростає внутрішня торгівля людьми. Незважаючи на те, що торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації залишається основною формою експлуатації, статистика свідчить про зростаючу кількість дітей, яких продають у рабство з метою примусового та організованого жебрацтва. У звіті було зроблено наголос на тому, що законодавство у сфері забезпечення прав жертв цього злочину повинно бути покращене у співпраці з некомерційними громадськими організаціями, зокрема щодо надання безкоштовної юридичної допомоги та права на отримання компенсації [5].

Перший закон, спрямований на протидію торгівлі людьми, прийнято у Румунії ще у 2001 р.; у 2006 р. схвалено Національну стратегію проти торгівлі людьми.

Щодо механізму державного управління цієї сфери, то з 2005 р. у Румунії створено один орган, якому доручено забезпечувати реалізацію національної політики та координацію міжнародної співпраці у сфері протидії торгівлі людьми. У цьому ж році затверджено створення Національного Агентства проти Торгівлі Людьми (далі – Агентство). Серед основних завдань Агентства варто виокремити координацію, оцінювання та проведення моніторингу на національному рівні шляхів реалізації політики держави в галузі протидії торгівлі людьми. Воно у своїй діяльності підпорядковане Міністерству внутрішніх справ та адміністративній реформі. Функціонує як центральний орган виконавчої влади з територіальними відділеннями, розташованими у землях, де є апеляційні суди. Є центральною точкою боротьби з торгівлею людьми, яка координує всі інші установи, що також працюють у цій сфері [6].

Агентство має концептуальний, унікальний підхід серед румунських інституцій, робота якого будується мультидисциплінарною командою; створене для вирішення конкретних завдань у боротьбі з торгівлею людьми. Наділене правом поєднувати зусилля різних урядових інституцій, компетентних у цій галузі, та відкрите до розширеної співпраці з представниками громадськості, які беруть участь у протидії явищу торгівлі людьми та наданні допомоги жертвам. Агентство є також національним контактним пунктом для транснаціонального перенаправлення жертв, а також забезпечує підтримку такого перенаправлення, проведеного іншими організаціями. Представники усіх 15 регіональних центрів Агентства проводять ранню оцінку для того, щоб визначити, чи потребує жертва спеціалізованої допомоги та забезпечують її негайне перенаправлення до соціальних служб. Перенаправивши жертву, вони контролюють забезпечення надання допомоги і підтримують із нею постійний контакт для того, щоб полегшити їй доступ до правосуддя [7].

Також у структурі Міністерства праці, сім'ї, соціального захисту та літніх людей Румунії діє Управління із захисту дітей. Воно здійснює репатріацію, захист і моніторинг добровільного повернення румунських дітей без супроводу дорослих із територій інших держав і малолітніх жертв торгівлі людьми.

Враховуючи все викладене вище, можна зробити такий висновок. Проблема існування злочину торгівлі людьми є загальновідомою. Та, на жаль, на сьогодні жодна країна світу не змогла повністю подолати її та викоринити зі свого життя. Це страшний злочин, саме тому робота активістів та волонтерів, яка покликана протидіяти існуванню цього явища, звісно, видається недостатньою. Усі держави світу повинні об'єднати свої зусилля, посилювати та покращити міжнародне співробітництво для спільного вирішення цієї проблеми. Водночас необхідно посилити саме обмін досвідом між країнами, зокрема країнами-сусідами. Адже найчастіше саме країни-сусіди і поділяють схожі правові системи, а громадяни цих країн мають схожий менталітет. Так, досвід Румунії, а саме робота її державного апарату у сфері протидії людям, може стати дуже цікавою і корисною для України. Враховуючи ситуацію, у якій наша країна перебуває вже третій рік та її прагнення розвиватися все ж у європейському напрямі, варто звернути увагу на досвід Румунії та передати такий важливий напрям діяльності органам, функціональні обов'язки яких покликані вирішити цю проблему. Крім цього, саме створення окремого органу, як, наприклад, Агентства в Румунії, може здатися найефективнішим засобом у реалізації належного державного механізму управління та боротьби зі злочинем торгівлі людьми.

Використані джерела

1. *Висвітлення в засобах масової інформації проблеми торгівлі людьми* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.imr.gov.ua/files/rabu/posibnuk/10-MediaToolkit_UA.pdf
2. *Соціальний звіт за 2014 рік* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category%3Bjsessionid=4411E27DA8B437953314AF3C2A31F19D.app1?cat_id=160211
3. *Про затвердження Порядку встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми* : постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category%3Bjsessionid=4411E27DA8B437953314AF3C2A31F19D.app1?cat_id=160211
4. *Overview of human trafficking in Romania in 2015*. June, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eliberare.com/en/category/news-2/>
5. *OSCE report praises Romania government for keeping human trafficking on the agenda*. 15 August 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osce.org/secretariat/122645>
6. *National Agency against Trafficking in Persons* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://e-justice.europa.eu/content/rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-RO-en.do?clang=en&idSubpage=4&member=1#n03
7. *Ministry of internal affairs of Romania* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.anitp.mai.gov.ro/ro/docs/Proiecte/PIP/3597_ANITP_Brosura_A5_ENGLEZA_10_OCTOMBRIE.pdf

Мігалчан А.-Т. І. Правове регулювання державного управління у сфері протидії торгівлі людьми в Україні та Румунії: порівняльний аналіз

Стаття присвячена науковому аналізу правового регулювання державного управління у сфері протидії торгівлі людьми в Україні та Румунії. Проаналізовано структуру державного апарату України, зокрема виокремлено та досліджено функції органів державної влади, які спрямовано на протидію торгівлі людьми, а також систему державного управління Румунії у цій сфері.

Ключові слова: торгівля людьми, державне управління, органи влади у сфері протидії торгівлі людьми.

Мігалчан А.-Т. И. Правовое регулирование государственного управления в сфере противодействия торговле людьми в Украине и Румынии: сравнительный анализ

Статья посвящена анализу правового регулирования государственного управления в сфере противодействия торговле людьми в Украине и Румынии. Проанализировано структуру государственного аппарата Украины, в частности выделено и исследовано функции органов государственной власти, которые нацелены на противодействие торговли людьми, а также систему государственного управления Румынии в этой сфере.

Ключевые слова: торговля людьми, государственное управление, государственные органы в сфере противодействия торговли людьми.

Migalchan A.-T. Legal regulation of public administration in combating human trafficking in Ukraine and Romania: a comparative analysis

This article is devoted to scientific analysis of legal regulation of public administration in combating human trafficking in Ukraine and Romania. The structure of public administration of Ukraine, in particular functions of the state authorities that are working towards combating human trafficking, and systems of public administration of the mentioned sphere in Romania are analyzed.

Key words: human trafficking; public administration; national authorities that work towards combating human trafficking.

УДК 347.771

*Анастасія Ігорівна Нерсесян,
аспірантка 2 року навчання
Науково-дослідного інституту
інтелектуальної власності НАПрН України*

**ЛЮДСЬКИЙ ГЕНОМ
ЯК ОБ'ЄКТ ПАТЕНТУВАННЯ У ЦАРИНІ ПРАВ ЛЮДИНИ**

Актуальність наукового дослідження проблеми патентування людського генома викликає значні теоретичні та практичні дискусії як у межах правничих дисциплін, зокрема права інтелектуальної власності та права біоетики, так і в інших суміжних дисциплінах. Зокрема, патентування людського генома слід аналізувати як з юридичного, так і з практичного погляду.

Важливо зазначити, що патентування технології загалом і особливо патентування об'єктів, пов'язаних із функціонуванням людського організму, завжди перебуває на лінії балансу інтересів суспільства та правовласника. Такий баланс, з одного боку, повинен сприяти розвитку науки і технологій в інтересах всього суспільства, а з другого – забезпечувати майнові і моральні права винахідників у сфері людського геному.

Метою статті є встановлення об'єктивних юридичних закономірностей патентно-правового захисту результатів досліджень у сфері генома людини.

Методологічною основою статті є аналіз іноземних і вітчизняних досліджень і публікацій у сфері патентно-правового захисту результатів досліджень людського генома.

Загальновідомо, що кожна людина є унікальною та неповторною. І втручання в її геном із метою його зміни жорстко засуджується у сучасному суспільстві. Саме через це патентування штучно створених частин людського гена наштовхується на такий масовий спротив.

Наприклад, професор Делфтського технічного університету Д. Коупсел вважає, що людський ген не може бути запатентований за жодних умов, оскільки це суперечить законам природи, якою, власне, він і був створений. У своїй промові, що була проголошена на лекції для правничої школи, спонсором якої виступила Асоціація правників з питань охорони здоров'я, він наголосив: «Ісаак Ньютон не міг запатентувати закон тяжіння, тому що це закон природи. Ньютон лише відкрив закон всесвітнього тяжіння, він його не вигадав. Те саме і з людськими генами» [1].

Також деякі правники вважають, що завдяки патентуванню людських генів порушуються права людини (зокрема права пацієнтів на доступ до інформації, власників генів тощо). Тобто власник патенту має право одноосібно вирішувати, надавати чи не надавати інформацію пацієнтам про їх власні гени, визначати спосіб отримання інформації та її кінцевого носія. Таким чином, це дає змогу власникові за-